

بررسی میزان مهارت کارآموختگان مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای شهرستان ایلام از دیدگاه کارفرمایان

رویا اشراقی سامانی*
علیرضا پورسعید**
سمیره صی محمدی***
فاطمه قربانی****

چکیده

امروزه در اثر گسترش شگرف صنعت و تکنولوژی، وجود نیروی انسانی ماهر یک نیاز اساسی در مراکز تولیدی، صنعتی و خدماتی به‌شمار می‌آید و آموزش‌های فنی و حرفه‌ای به‌عنوان عامل مهم تربیت این نیروها مورد توجه قرار گرفته است. در نتیجه اهمیت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در اشتغال نیروی کار آینده از یک سو و از سوی دیگر نتایج نامطلوب و نسبتاً ضعیف از انجام چنین آموزش‌هایی، نیاز به بررسی نتایج این آموزش‌ها در دنیای واقعی ضروری به‌نظر می‌رسد. این مطالعه با هدف بررسی میزان مهارت کارآموختگان مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای شهرستان ایلام از دیدگاه کارفرمایان صورت پذیرفت. این تحقیق از لحاظ میزان نظارت و درجه کنترل میدانی، و از نظر روش دستیابی به حقایق و داده‌پردازی از نوع تحقیقات پیمایشی و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها توصیفی - پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش را کارفرمایان ساکن در شهرستان ایلام که پذیرای کارآموختگان مراکز فنی حرفه‌ای هستند، با جمعیت ۳۰ نفر تشکیل داد. روش نمونه‌گیری سرشماری بوده است. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه استاندارد و محقق‌ساخته استفاده شد. روایی پرسشنامه از طریق پانل متخصصان و پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ مورد تأیید قرار گرفت و تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار spss 19 انجام گرفت. نتایج تحلیل همبستگی نشان داد که رابطه مثبت و معنی‌داری بین متغیرهای انطباق و هماهنگی شغلی، توانمندی شغلی، رضایتمندی کارفرما و مهارت‌های شغلی کارآموختگان وجود دارد. همچنین، نتایج رگرسیون چندگانه نشان داد که متغیرهای توانمندی شغلی، انطباق و هماهنگی شغلی و رضایتمندی کارفرما ۶۰ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین نموده‌اند.

واژگان کلیدی: کارآموختگان، فنی و حرفه‌ای، کارفرما، مهارت شغلی.

Email: R_eshraghi_s@yahoo.com

* استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایلام،

** استادیار و عضو هیئت علمی پردیس تحصیلات تکمیلی علوم و تحقیقات واحد ایلام.

*** دانشجوی دکتری توسعه کشاورزی، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه رازی.

**** دانشجوی دکتری ترویج و آموزش کشاورزی، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه رازی.

تصویب نهایی: ۹۳/۰۶/۱۹

دریافت مقاله: ۹۳/۰۳/۱۴

مقدمه

امروزه در اثر گسترش شگرف صنعت و تکنولوژی، وجود نیروی انسانی ماهر یک نیاز اساسی در مراکز تولیدی، صنعتی و خدماتی به‌شمار می‌آید و آموزش‌های فنی و حرفه‌ای به عنوان عامل مهم تربیت این نیروها مورد توجه قرار گرفته است. تربیت نیروی انسانی مورد نیاز جوامع در قالب آموزش فنی و حرفه‌ای از اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم مورد توجه بسیاری از کشورهای جهان قرار گرفت. در پی پیشرفت‌های علمی و صنعتی پس از جنگ جهانی دوم این آموزش‌ها به نحو بی‌سابقه‌ای در جهان گسترش یافت.

توسعه اجتماعی و اقتصادی نیز بدون سرمایه‌گذاری در آموزش‌های علمی و افزایش سطح مهارت‌های فنی و حرفه‌ای نیروی کار امکان‌پذیر نیست. از جمله عامل مؤثر در رشد و توسعه اقتصادی، افزایش سطح مهارت‌های نیروی کار است و یکی از شرایط لازم و اساسی برای رسیدن به رشد و توسعه اقتصادی، برنامه‌ریزی صحیح برای آموزش‌های فنی و حرفه‌ای است. آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای عبارت است از سازماندهی برنامه‌های آموزشی به‌صورت تشکیل دوره‌های تحصیلی خاصی که به‌طور مستقیم با آماده‌سازی افراد برای اشتغال در مشاغل مورد نیاز فعلی و آینده، پس از فارغ‌التحصیلی و کسب مدرک تحصیلی ارتباط دارد (ادیب، ۱۳۸۹).

با توجه به اهداف آموزش فنی و حرفه‌ای (دستیابی به اشتغال برای افراد فاقد مهارت؛ تطبیق مهارت نیروی انسانی با مهارت‌های جدید ناشی از تحولات فناوری و ارتقاء مهارت نیروی انسانی به‌منظور دستیابی به بهره‌وری بالاتر)، ارزیابی از نتایج پژوهش‌های انجام‌شده بیانگر محقق نشدن اهداف و توسعه و گسترش ناهماهنگ و بی‌رویه این آموزش‌ها است (خواجه شاهکوهی و همکاران، ۱۳۸۷). برای موفق شدن برنامه‌های آموزشی فنی و حرفه‌ای باید برنامه‌های درسی فنی و حرفه‌ای پاسخگو به نیازها و علائق دانش‌آموزان و توسعه فردی، هویت ملی و دینی، انگیزش، مهارت‌های شهروندی، خودباوری، خلاقیت و نوآوری و کارآفرینی باشد. از همه این‌ها مهم‌تر، برنامه‌های آموزش فنی و حرفه‌ای باید به‌گونه‌ای طراحی شوند که فرصت‌های لازم را برای کسب دانش و مهارت و ایجاد نگرش و شایستگی در جهت آموزش‌های مادام‌العمر مهیا سازند و قابلیت‌ها و شایستگی‌های لازم را برای رویارویی با چالش‌های فرارو در عرصه ملی، منطقه‌ای و جهانی در فراگیرندگان به‌وجود آورند. به علاوه با توجه به نگرش جامعه نسبت به ادامه تحصیل دانش‌آموزان در دوره‌های عالی،

بررسی میزان مهارت کارآموختگان مراکز آموزش ...
آموزش‌های فنی و حرفه‌ای باید در این زمینه نیز پاسخگو باشند. پاسخ‌گویی به مواردی که اشاره شده و سایر موارد کار بسیار مشکل و پیچیده‌ای خواهد بود (صدری، ۱۳۸۸).
با توجه به مطالب گفته‌شده تعیین کمیت و کیفیت این آموزش‌ها، کارایی آنها در برآورده کردن اهداف از پیش تعیین شده، رابطه آنها با اشتغال و بازار کار و نوع و سطح آموزش‌ها بسیار مهم و دغدغه برانگیز است (شریف و همکاران، ۱۳۸۶). در نتیجه اهمیت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در اشتغال نیروی کار آینده از یک سو و از طرف دیگر نتایج نامطلوب و نسبتاً ضعیف از انجام چنین آموزش‌هایی نیاز به بررسی نتایج این آموزش‌ها در دنیای واقعی ضروری به نظر می‌رسد. مسأله مهمی که وجود دارد این است که آموزش‌های فنی حرفه‌ای تا چه اندازه موفق بوده‌اند. به خصوص بررسی نتایج این آموزش از دید کسانی که با دانش‌آموختگان این نظام آموزشی سر و کار دارند از اهمیت بسزایی برخوردار است. در نتیجه این مطالعه با هدف بررسی میزان مهارت کارآموختگان مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای شهرستان ایلام از دیدگاه کارفرمایان صورت پذیرفت.

پژوهشی با عنوان تأثیر آموزش و پرورش فنی و حرفه‌ای در انتقال به کار افراد جوان در استرالیا انجام شد. یافته‌های این پژوهش نشان داد که افراد جوانی که تجربه شرکت در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای را داشته‌اند، برونداد بهتری در مقایسه با افرادی دارند که این آموزش‌ها را ندیده‌اند. همچنین، افراد آموزش‌دیده سهولت انتقال به کارهای مختلف را نسبت به هم‌تایان آموزش‌ندیده دارند (وودز، ۲۰۰۸). همچنین، نتایج تحقیقی در چین نشان می‌دهد که در شرکت‌هایی که از فناوری بالا در فرآیند تولید بهره می‌برند، بازده کارگرانی که بیش از ۱۲ سال آموزش حرفه‌ای دیده‌اند، بیشتر از کارگرانی است که کمتر از ۱۲ سال تحت پوشش آموزش‌های فنی و حرفه‌ای قرار داشته‌اند (شریف، ۱۳۸۱). در مطالعه‌ای که به بررسی ارزشیابی دوره‌های آموزش فنی حرفه‌ای غیررسمی استان خراسان شمالی پرداخته است. نتایج نشان داد که کارآموزان معتقدند که آموزش فنی و حرفه‌ای مهارت‌ها و توانایی‌های مورد نیاز بازار را فراهم می‌کند (ذوالفقاری، ۱۳۸۵).

نتایج مطالعه زمانی‌پور (۱۳۸۶) که در مورد ارزیابی اثربخشی دوره‌های آموزش فنی و حرفه‌ای استان مرکزی در کارایی کارآموزان انجام داده است، نشان می‌دهد که بین درجه مهارت و کارایی و اشتغال همبستگی مثبت بالایی وجود دارد. برای ارزشیابی

ابعاد مختلف برنامه‌کاردانی آموزش فنی و حرفه‌ای وزارت آموزش و پرورش، تعداد ۲۳۰۰ نفر از دانشجویان، ۷۹۳ نفر از فارغ‌التحصیلان ۳۹ رشته تحصیلی، ۵۰۰ نفر از مدرسان و ۱۲۱ نفر از مدیران آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای کشور به شیوه نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند.

در مطالعه‌ای که به بررسی دیدگاه کارآموزان و کارفرمایان در زمینه تأثیر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بر صنعت کشاورزی در استان گلستان انجام شده نتایج نشان داد که بین مدت زمان اتمام دوره کارآموزی و نوع نگرش کارآموزان نسبت به تأثیر آموزش‌های فنی حرفه‌ای رابطه معنی‌داری وجود دارد. در حالی که بین درآمد ماهیانه کارآموزان و نوع نگرش آنان نسبت به تأثیر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای رابطه معنی‌داری مشاهده نشد. همچنین، نتایج مطالعه نشان داد که نوع نگرش کارآموزان نسبت به تأثیر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بر حسب شهرستان محل فعالیت و آموزش تفاوت معنی‌داری ندارد، اما نوع نگرش کارآموزان نسبت به تأثیر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بر حسب رشته (دوره) آموزشی تفاوت معنی‌داری دارد (خواجه شاهکوهی و همکاران، ۱۳۸۷).

بنابراین، با توجه به مطالعات مختلف که نقاط ضعف و قوت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای را مورد مطالعه قرار داده‌اند در تحقیق حاضر تلاش می‌شود تا به بررسی میزان مهارت کارآموختگان مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای شهرستان ایلام از دیدگاه کارفرمایان پرداخته شود و امید می‌رود که نتایج این مطالعه مسئولان مربوطه را در جریان وضعیت آموزش فنی و حرفه‌ای قرار دهد. به‌منظور انجام این تحقیق ویژگی‌های دموگرافیک دانش‌آموختگان و کارفرمایان، انطباق و هماهنگی شغلی، توانمندی شغلی، رضایتمندی کارفرمایان و مهارت‌های شغلی به‌عنوان متغیرهای مطالعه در قالب چارچوب مفهومی مورد بررسی قرار گرفتند.

اهداف تحقیق

به‌منظور دستیابی به هدف کلی تحقیق اهداف اختصاصی زیر دنبال شد:

- بررسی ویژگی‌های فردی (دموگرافیک) کارآموختگان فنی و حرفه‌ای در شهرستان ایلام؛
- بررسی ویژگی‌های فردی (دموگرافیک) کارفرمایان شهرستان ایلام؛
- بررسی میزان انطباق و هماهنگی شغلی کارآموختگان از دیدگاه کارفرمایان؛
- بررسی شاخص‌های توانمندی شغلی کارآموختگان از دیدگاه کارفرمایان؛

۴۷ _____ بررسی میزان مهارت کارآموختگان مراکز آموزش ...

- بررسی میزان رضایت‌مندی کارفرمایان از کارآموختگان فنی و حرفه‌ای؛
- بررسی میزان مهارت‌های شغلی کارآموختگان فنی و حرفه‌ای از دیدگاه کارفرمایان.

روش تحقیق

این تحقیق از لحاظ میزان نظارت و درجه کنترل میدانی، و از نظر روش دستیابی به حقایق و داده‌پردازی از نوع تحقیقات پیمایشی و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها توصیفی - پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش را کارفرمایان ساکن در شهرستان ایلام که پذیرای کارآموختگان مراکز فنی و حرفه‌ای هستند، با جمعیت ۳۰ نفر تشکیل داد. روش نمونه‌گیری سرشماری بوده است. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه استاندارد و محقق‌ساخته استفاده شد. روایی پرسشنامه از طریق پانل متخصصان و پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ مورد تأیید قرار گرفت و تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار spss 19 انجام گرفت.

یافته‌های تحقیق

بر اساس یافته‌های به‌دست آمده میانگین سنی کارفرمایان ۳۸/۲ سال بوده که جوان‌ترین آنها ۲۳ سال و مسن‌ترین آنها ۵۰ سال سن دارد. در این تحقیق اکثر کارفرمایان (۹۳/۳ درصد) مرد بودند که اکثر آنها (۱۳ نفر، ۴۳/۳ درصد) دیپلم و ۱۰ نفر از آنها (۳۳/۳ درصد) دارای تحصیلات لیسانس هستند.

نتایج تحقیق حاضر بیانگر این است که کارفرمایان شغل‌های مختلفی داشته و ۹ نفر (۳۰ درصد) از کارفرمایان، به فعالیت تعمیر وسایل برقی خانگی مشغول بودند. نتایج به‌دست آمده در زمینه رشته تحصیلی نشان داد که ۱۱ نفر (۳۶/۷ درصد) از کارفرمایان در رشته تحصیلی فنی و مهندسی تحصیل کرده‌اند. میانگین سابقه فعالیت کارفرمایان ۱۲/۲۷ سال بوده که بیشترین آنها (۳۳/۳ درصد) بین ۱۰ تا ۱۵ سال سابقه اشتغال به‌کار داشتند.

نتایج تحلیل همبستگی پیرسون

به‌منظور آزمون برخی از فرضیه‌های رابطه‌ای تحقیق که مقیاس متغیرهای آنها از نوع نسبی و فاصله‌ای بوده است، از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده که نتیجه آن در ذیل ارائه شده است (جدول ۱).

فرضیه ۱: بین ویژگی‌های دموگرافیک کارآموختگان و مهارت‌های شغلی کارآموختگان از نظر کارفرما رابطه معنی‌دار وجود دارد.

بررسی ضریب همبستگی بین دو متغیر ویژگی‌های دموگرافیک کارآموختگان و مهارت‌های شغلی آنها از نظر کارفرما نشان داد که رابطه معنی‌داری بین این دو متغیر وجود ندارد. به عبارت دیگر، ویژگی‌های دموگرافیک کارآموختگان تأثیری در مهارت‌های شغلی آنها ندارد.

فرضیه ۲: بین انطباق و هماهنگی شغلی و مهارت‌های شغلی کارآموختگان از نظر کارفرمایان رابطه معنی‌دار وجود دارد.

بررسی ضریب همبستگی بین دو متغیر انطباق و هماهنگی شغلی و مهارت‌های شغلی کارآموختگان از نظر کارفرما نشان داد که رابطه معنی‌داری بین این دو متغیر در سطح پنج درصد خطا و ۹۵ درصد اطمینان وجود دارد ($r = 0/34$ و $P = 0/04$). به عبارت دیگر، هرچه انطباق و هماهنگی شغلی کارآموختگان با آموزش‌های آنها بیشتر باشد، مهارت‌های شغلی آنها بهتر است.

فرضیه ۳: بین توانمندی شغلی کارآموختگان و مهارت‌های شغلی کارآموختگان از نظر کارفرما رابطه معنی‌دار وجود دارد.

بررسی ضریب همبستگی بین دو متغیر توانمندی شغلی کارآموختگان و مهارت‌های شغلی کارآموختگان از نظر کارفرما نشان داد که رابطه معنی‌داری بین این دو متغیر در سطح پنج درصد خطا و ۹۵ درصد اطمینان وجود دارد ($r = 0/438$ و $P = 0/015$). به عبارت دیگر، هرچه توانمندی شغلی کارآموختگان بیشتر باشد، مهارت‌های شغلی آنها بهتر است.

فرضیه ۴: بین رضایت‌مندی کارفرما و مهارت‌های شغلی کارآموختگان رابطه معنی‌دار وجود دارد.

بررسی ضریب همبستگی بین دو متغیر رضایت‌مندی کارفرمایان و مهارت‌های شغلی کارآموختگان نشان داد که رابطه معنی‌داری بین این دو متغیر در سطح پنج درصد خطا و ۹۵ درصد اطمینان وجود دارد ($r = 0/729$ و $P = 0/000$). به عبارت دیگر، هرچه مهارت‌های شغلی کارآموختگان بالاتر باشد، رضایت کارفرمایان بیشتر است.

جدول (۱) نتایج همبستگی متغیرهای تحقیق بر اساس ضریب همبستگی پیرسون

متغیر وابسته	متغیر مستقل	ضریب همبستگی پیرسون	سطح معنی داری
مهارت شغلی کارآموختگان از نظر کارفرمایان	ویژگی‌های دموگرافیک کارآموختگان	۰/۲۸۵	۰/۱۲۷
	انطباق و هماهنگی شغلی	۰/۳۴	۰/۰۴*
	توانمندی شغلی	۰/۴۳۸	۰/۰۱۵*
	رضایت‌مندی کارفرما	۰/۷۲۹	۰/۰۰۰**

سطوح معنی داری: ***: معنی داری در سطح یک درصد؛ **: معنی داری در سطح پنج درصد

نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه

به منظور شناخت بیشتر عوامل مؤثر بر مهارت شغلی کارآموختگان و با توجه به اعتبار روش‌های رگرسیونی مختلف، از رگرسیون همزمان استفاده شده است. بدین منظور، کلیه متغیرهایی که همبستگی آنها با متغیر وابسته ثابت شده است را وارد معادله رگرسیون کرده، سپس تأثیر هریک از متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته مورد بررسی قرار گرفت، جدول (۲). رگرسیون چندگانه نشان می‌دهد کدام‌یک از عوامل بیشترین تأثیر را در مهارت شغلی کارآموختگان از نظر کارفرما دارد. بنابراین، در این تحقیق بر اساس مدل رگرسیونی چندگانه، متغیرهای مستقل شامل: انطباق و هماهنگی شغلی، توانمندی شغلی و رضایت‌مندی کارفرمایان، به عنوان سازه‌های مؤثر در تبیین مهارت‌های شغلی کارآموختگان وارد مدل گردیدند. نتایج این تحلیل نشان داد که معادله رگرسیون با $F=15/63$, $P=0/000$ در سطح یک درصد خطا و ۹۹ درصد اطمینان معنی دار شد. یافته‌ها حاکی از این است که متغیر توانمندی شغلی با شیب خط رگرسیون $(B=0/228)$ و $t=1/04$ در سطح پنج درصد خطا و ۹۵ درصد اطمینان معنی دار شد. از طرفی، متغیر انطباق و هماهنگی شغلی با شیب خط رگرسیون $(B=-0/367)$ و $t=-2/86$ و متغیر رضایت‌مندی کارفرما با شیب خط رگرسیون $(B=0/774)$ و $t=5/32$ در سطح یک درصد خطا و ۹۹ درصد اطمینان معنی دار شدند. بنابراین، این متغیرها بیشترین تأثیر را در مهارت‌های شغلی کارآموختگان دارند. از طرفی، نتایج حاصل از رگرسیون چندگانه به روش همزمان نشان می‌دهد که مقدار

ضریب تعیین تعدیل شده (Adjusted R square) ۰/۶۰ است. به عبارتی، ۶۰ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل تحقیق تبیین می‌شود. به طور کلی، معادله رگرسیون حاصل از این تحلیل به صورت زیر است:

$$Y' = +0.228 X_1 - 0.367 X_2 + 0.774 X_3$$

مهارت‌های شغلی کارآمختگان از نظر کارفرمایان

B = ضریب ثابت

X₁ = توانمندی شغلی

X₂ = انطباق و هماهنگی شغلی

X₃ = رضایت مندی کارفرمایان

جدول (۲) نتایج تحلیل رگرسیون اثر متغیرهای مستقل بر مهارت شغلی کارآمختگان از نظر کارفرمایان

Sig	T	ضرایب استاندارد	ضرایب غیر استاندارد		متغیر
		Beta	Std. Error	B	
۰/۰۳۵	۲/۲۲۰		۰/۵۴۲	۱/۲۰۲	ضریب ثابت
۰/۰۳۶*	۱/۰۴۴	۰/۱۷۰	۰/۲۱۹	۰/۲۲۸	توانمندی شغلی
۰/۰۰۸**	-۲/۸۶	۰/۴۰۶	۰/۱۲۸	-۰/۳۶۷	انطباق و هماهنگی شغلی
۰/۰۰۰**	۵/۳۲	۰/۸۰۰	۰/۱۴۵	۰/۷۷۴	رضایت مندی کارفرما

R=۰/۸۰۲ R²=۰/۶۴۳ ADJUSTED R²=۰/۶۰۲ F=۱۵/۶۳ (Sig=۰/۰۰۰)

سطوح معنی‌داری **: معنی‌داری در سطح یک درصد * : معنی‌داری در سطح پنج درصد

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

اکثر مطالعات صورت‌گرفته در خصوص آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در رابطه با بحث اشتغال می‌باشد (عبدالملکیان، ۱۳۷۲؛ فرشادی، ۱۳۷۴؛ ذوالفقاری، ۱۳۸۵؛ زمانی‌پور، ۱۳۸۶؛ نویدی و برزگر، ۱۳۹۱). اما برخی از مطالعات هم آموزش‌های فنی و حرفه‌ای را علاوه بر مسئله اشتغال از دیدگاه میزان موفقیت و عدم موفقیت مورد بررسی قرار داده‌اند. به عنوان مثال، نتایج مطالعات مختلف نشان می‌دهد دانش‌آموزانی که تجربه

بررسی میزان مهارت کارآموختگان مراکز آموزش ... در شرکت در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای را داشته‌اند از برون‌داد بهتر و بازده بیشتر در مقایسه با سایر افراد برخوردار بوده‌اند (شریف ۲۰۰۲ و وودز، ۲۰۰۸). در ضمن شرکت در دوره‌های آموزش فنی و حرفه‌ای موجب توسعه مهارت‌های استدلالی و تحلیلی، افزایش انگیزه برای کار و آموزش شده است (رز، ۲۰۰۵؛ ذوالفقاری، ۱۳۸۵). این نتیجه در مطالعه حاضر نیز به دست آمد؛ زیرا از دیدگاه کارفرمایان تسلط کارآموختگان در انجام فعالیت فعلی‌شان، خلاقیت و ابتکار کارآموختگان در حین کار با کسب رتبه‌های بالاتر در توانمندی شغلی کارآموختگان نقش مؤثرتر و پررنگ‌تری را داشته‌اند. از سوی دیگر، نتایج مطالعات مختلف نشان می‌دهد که این مهارت‌ها باعث کارایی بهتر افراد آموزش‌دیده بوده است (زمانی‌پور، ۱۳۸۶).

مطالعه اسمال (۲۰۰۴) در کالج عمومی وان والا نیز ثابت کرد ۹۴/۵ درصد از پرسش‌شونده‌ها از کیفیت برنامه‌های آموزشی کالج رضایت کامل داشتند. در نتایج مطالعه حاضر نیز این نکته مورد توجه قرار گرفت که کارفرمایان از کیفیت کار کارآموختگان رضایت بالایی را داشته و به آن رتبه بالاتری را دادند. یکی از نتایج مطالعه در قسمت بررسی ویژگی‌های فردی کارآموختگان این است که سابقه کار و فعالیت، طول دوره آموزشی و مدت زمانی که از اتمام آموزش گذشته است با کمترین ضریب تغییرات در رتبه اول تا سوم اهمیت قرار دارند در حالی که شهرستان محل فعالیت، نوع مهارت (رشته آموزشی)، مرکز (شهرستان) محل آموزش و میزان درآمد ماهیانه به ترتیب در رتبه‌های ۴ تا ۷ قرار گرفته‌اند. مطالعه خواجه شاکوهی و همکاران (۱۳۸۷) نیز با نتایج حاصل کاملاً هماهنگی دارد. بیشترین عدم هماهنگی بین نتایج مطالعه حاضر و نتایج مطالعه خواجه شاکوهی و همکاران (۱۳۸۷) در رابطه با نوع مهارت بوده است که در مطالعه حاضر نوع مهارت رتبه و اهمیت کمتری را در بین سایر ویژگی‌های فردی دارد. این مسئله می‌تواند به ویژگی‌ها و شرایط منطقه برگردد. در مطالعه صورت گرفته، کمتر از نیمی از کارفرمایان (۳۶/۷ درصد) در رشته‌های فنی و مهندسی تحصیل کرده‌اند. بنابراین، اکثریت آنها به دلیل عدم تحصیل در رشته‌های فنی و مهندسی، رشته آموزشی را دارای اهمیت کمتر دانسته و رتبه پنجم را به آن داده‌اند.

در مجموع، بر اساس یافته‌های تحقیق، متغیرهایی چون توانمندی شغلی، انطباق و هماهنگی شغلی و رضایتمندی کارفرما ۶۰ درصد از تغییرات متغیر وابسته یعنی مهارت شغلی کارآموختگان را از نظر کارفرمایان تبیین نموده‌اند. بنابراین، عوامل دیگر نیز می‌توانند

در تبیین متغیر وابسته مؤثر باشند که مدنظر قرار نگرفته است. همان‌طور که در ادبیات تحقیق نیز آمده است در برخی از مطالعات از نظر کارفرمایان بین دیپلمه‌های فنی و غیرفنی تفاوت کیفی وجود ندارد و حتی غالباً دیپلمه‌های غیرفنی از وضعیت مهارتی بهتر و مساعدتری نسبت به دانش‌آموختگان برخوردارند (زرافشانی و همکاران، ۱۳۹۱). استفاده از رهیافت‌های سنتی (برزگران، ۱۳۸۵ و خالدی، ۱۳۸۷) عدم کسب منزلت اجتماعی توسط نظام فنی و حرفه‌ای (زرافشانی و همکاران، ۱۳۹۱) از نقاط ضعف این آموزش‌ها هستند. از دیگر نقاط تأمل برانگیز در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، این نکته مهم است که افرادی وارد آموزش فنی و حرفه‌ای شده‌اند که در رشته‌های نظری پذیرفته نشده‌اند (نفیسی، ۱۳۷۹). بنابراین، در تصاحب شغلی با دانش‌آموختگان نظری به رقابت می‌پردازند.

پیشنهاد‌های پژوهش

با توجه به نتایج مطالعه حاضر و بررسی ادبیات تحقیق، به‌منظور ارتقای مهارت‌های شغلی دانش‌آموختگان و در جهت پیشرفت هرچه بیشتر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای پیشنهادت زیر ارائه می‌گردد:

✓ همان‌طور که نتایج مطالعه نیز نشان داد انطباق و هماهنگی شغلی همبستگی مثبتی را با مهارت شغلی دانش‌آموختگان مراکز فنی و حرفه‌ای دارد. بنابراین، توصیه می‌شود که مدیران، مسئولان و کارشناسان آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با در نظر گرفتن تمهیدات لازم و مؤثر بر میزان انطباق شغلی کارآموزان خود بیفزایند و در نتیجه به دنبال آن کارایی آموزش‌های خود را بالا ببرند.

✓ توانمندی شغلی همان‌طور که یافته‌های تحقیق نیز نشان می‌دهد، همبستگی مثبتی را با مهارت دانش‌آموختگان از نظر کارفرمایان دارد (۰/۴۴ = ضریب پیرسون). از سویی، مهم‌ترین عوامل تشکیل دهنده توانمندی شغلی من جمله تسلط بر کار، خلاقیت و ابتکار حین انجام فعالیت، رعایت مسائل اخلاقی در حین کار و عدم وابستگی به دیگران برای انجام وظایف محوله همه از جمله توانایی‌هایی هستند که در سایه تمرین، تکرار و تلاش‌های مربیان خوب و آموزش‌دیده به‌دست می‌آید. بنابراین، مسئولان و معلمان فنی و حرفه‌ای باید با برگزاری دوره‌های توجیهی و ضمن خدمت، پرسنل آموزشی را با آموزش چنین مسائلی آشنا سازند.

✓ با توجه به رضایت نسبتاً بالای کارفرمایان (میانگین‌های رتبه‌ای بالاتر از ۳) از کیفیت کار کارآموزتگان، دانش نظری و طول دوره کارآموزی، توصیه می‌شود از چنین

۵۳ _____ بررسی میزان مهارت کارآموختگان مراکز آموزش ...
نقطه قوت استفاده شده و با اجرای برنامه‌های آموزشی (دانش‌افزایی، مهارت‌افزایی)
دوره آموزشی پربارتری را ایجاد کرد.

✓ به‌منظور برقراری ارتباط‌های سازنده‌تر بین کارفرمایان و مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای برای تطابق بیشتر نیاز بازار کار و آموزش‌های به روز و مؤثرتر، پیشنهاد می‌شود مدیران و مسئولان فنی و حرفه‌ای به این مهم بیش از پیش توجه کنند که تلاش‌های آنها زمانی مفیدتر خواهد بود که با شرایط واقعی تناسب بیشتری داشته باشد. در نتیجه ارتباط خود را با بخش صنعت و کشاورزی باید تقویت کنند.

منابع

ادیب، ی (۱۳۸۹). تأثیر آموزش مبتنی بر نقشه مفهومی (ارائه و ترکیبی) بر حیطه‌های یادگیری کارآموزان مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای در پودمان «آشنایی با اصول الکتریسته و انجام محاسبات». فصل‌نامه مطالعات برنامه درسی ایران، سال ۵، شماره ۱۹: ۸۸-۶۵.

برزگران، ح (۱۳۸۵). بررسی فرآیندهای یاددهی - یادگیری در دوره‌های آموزش فنی و حرفه‌ای استان خراسان جنوبی. گزارش طرح پژوهشی سازمان آموزش و فنی و حرفه‌ای کشور.

خالدی، م (۱۳۸۷). ارزیابی اثربخشی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، هنرستان‌ها و دوره‌های علمی و کاربردی به تفکیک خصوصی و دولتی و اشتغال. گزارش طرح پژوهشی مؤسسه کار و تأمین اجتماعی.

خواجه شاهکوهی، ع؛ مجتبی قدیری، م؛ مقصدلو، ی و وطنی ع (۱۳۸۷). بررسی دیدگاه کارآموزان و کارفرمایان در زمینه تأثیر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بر صنعت کشاورزی در استان گلستان. مجله علوم کشاورزی و منابع طبیعی، جلد ۱۵، شماره ۳.

ذوالفقاری، م (۱۳۸۵). نگاهی به طرح کارورزی فارغ‌التحصیلان دانشگاهی در برنامه چهارم توسعه. مجموعه مقالات آموزش عالی و نظام آموزشی کشور. دومین همایش اشتغال و نظام آموزش کشور، تهران: دانشگاه تربیت مدرس: ۳۶۵-۳۶۴.
زرافشانی، ک؛ رستمی، ف و رنجبر، ز (۱۳۹۱). عوامل مؤثر بر اثربخشی عملیات کارورزی در هنرستان‌های کشاورزی استان کرمانشاه. طرح پژوهشی دانشگاه رازی کرمانشاه.

زمانی‌پور، الف (۱۳۸۶). معضل بیکاری فارغ‌التحصیلان رشته‌های کشاورزی و واکاوی ریشه‌های آن. *مجله علمی - پژوهشی علوم ترویج و آموزش کشاورزی*، جلد سوم، شماره ۲۹: ۱۵-۱.

شریف، م (۱۳۸۱). میزان دستیابی به اهداف کمی بخش کشاورزی در برنامه اول و دوم توسعه اقتصادی و اجتماعی در جمهوری اسلامی ایران. *کنفرانس چالش‌ها و چشم‌اندازهای توسعه ایران، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی*، صفحات: ۲۵-۱۲.

شریف، م؛ نیکخواه، م و نیلی م (۱۳۸۶). کارایی بیرونی شاخه فنی و حرفه‌ای آموزش متوسطه شهرستان شهرکرد بر مبنای دو شاخص اشتغال و ادامه تحصیل فارغ‌التحصیلان. *دو ماه‌نامه علمی - پژوهشی دانشور رفتار*، سال ۱۴، شماره ۲۷: ۵۵-۶۶.

صدری، ع (۱۳۸۸). طراحی الگوی برنامه‌ریزی درسی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای عام برای دوره متوسطه. *فصل‌نامه مطالعات برنامه درسی*، سال ۴، شماره ۱۳ و ۱۴: ۸۲-۱۰۴.

عبدالملکیان، م (۱۳۷۲). بررسی فارغ‌التحصیلان مراکز آموزش کشاورزی (اشتغال و سایر مطالعات). کرمان: هفتمین سمینار علمی ترویج کشاورزی.

فرشادی، م. (۱۳۷۴). رابطه آموزش‌های رسمی با اشتغال فارغ‌التحصیلان. طرح پژوهشی. تهران: مرکز تحقیقات آموزشی پژوهشکده تعلیم و تربیت.

نفیسی، ع (۱۳۷۹). بررسی نارسایی‌های نظام‌های ارتباطی آموزشی و بازار کار و ارائه راه‌حل‌های اصلاحی. تهران: انتشارات مدرسه.

نویدی، الف و برزگر، م (۱۳۹۱). ارزشیابی دوره‌های کاردانی آموزش فنی و حرفه‌ای. *فصل‌نامه نوآوری‌های آموزشی*، سال ۱۱، شماره ۴۲: ۱۸۶-۱۶۱.

Rose, S (2005). "Reframing the Debate on Career and Technical Education", Available on the www.nationalacademies.org/cfe. CTE Mike Rose Paper.

Small, J. (2004). A model for conducting a quantitative and qualitative longitudinal follow-up study of selected community college professional technical program participants ED. d, university of Idaho. Available from : <http://www.proquest.umi.com/pqdweb?did=8284808021&sid=2&fmt=2>

Woods, D.(2008). the impact of vocational education and training on transition to work for young people in Australia. *Journal Education and Training*, 50: 465- 483.